

τικοὶ νόμοι ἀπαιτοῦσι παρὰ τοῦ κοινωνικοῦ ἀνθρώπου αὐτὸ τοῦτο, τὸ πράττειν καὶ ζῆν συμφώνως μετὰ τὸ φυσικὸν δικαίωμα καὶ μετὰ τὸν ὀρθὸν λόγον, κάμνων χρῆσιν τῶν δυνάμεων αὐτοῦ χωρὶς νὰ βλάβῃ τοὺς ἄλλους. Ὡστε ἡ πολιτικὴ ἐλευθερία δὲν εἶναι ἄλλο, εἰμὴ ἐλευθερία φυσικὴ ἀπὸ μόνης τῆς καταχρήσεως κωλυομένη· ὅθεν γίνεται φανερόν, ὅτι ἡ πολιτικὴ ἐλευθερία τελειοποιεῖ τὴν φυσικὴν, εἶναι συμφωνοτέρα μετὰ τὸν ὀρθὸν λόγον, καὶ ἀκολούθως, δύναται δικαίως νὰ θεωρῇται ὡς φυσικὴ κατὰστασις τοῦ ἀνθρώπου τελειοποιημένη. Ἐπειδὴ τῶντι ὁ ἄνθρωπος εἶναι φύσει νοητικὸς, καὶ ἐλεύθερος εἰς τὴν χρῆσιν τῶν δυνάμεων αὐτοῦ, ἐπειδὴ δύναται νὰ διακρίνῃ τὴν κατὰστασιν αὐτοῦ, νὰ προβάλῃ εἰς ἑαυτὸν τέλος τι, νὰ προνοῇ, καὶ νὰ μεταχειρίζεται τὰ ἀναγκαῖα μέσθ διὰ νὰ φθάσῃ εἰς τὸ σκοπούμενον τοῦτο τέλος, ἡ φυσικὴ ἄρα κατὰστασις τοῦ ἀνθρώπου πρέπει νὰ ᾔναι τοιαύτη, ὥστε νὰ συμφωνῇ μετὰ τὴν φύσιν καὶ μετὰ τὸν ὀρθὸν λόγον. Ἀλλ' αὐτὰ ταῦτα φυλάττονται εἰς αὐτὸν καὶ ἐν τῇ πολιτικῇ καταστάσει τοῦ ἀνθρώπου, πρὸς τοῖς ἄλλοις ἀγαθοῖς, ὅσα ἡ φυσικὴ δὲν ἔχει· ἐνταῦθα μάλιστα ὁ πολίτης ἄνθρωπος ζῇ συμφώνως μετὰ τὸ φυσικὸν δικαίωμα καὶ μετὰ τὸν λόγον. Τίς δὲν θέλει ὁμολογήσῃ τὴν πολιτικὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου εὐδαίμονα καὶ πρέπουσαν εἰς τὸν ἄνθρωπον πολὺ καλλήτερα παρὰ ἐκείνην τὴν φυσικὴν λεγομένην; Τὴν ἀνάγκην τῆς πολιτικῆς ζωῆς μακροῦσι πάντα τὰ ἔθνη· διότι δὲν εὐρίσκεται οὐδὲν ἔθνος τόσον βάρβαρον, ὥστε νὰ μὴ ἔχῃ πολιτικὴν τινα κυβένησιν. Διηγεῖται ὁ Ἐμπειρικὸς Σέξτος, ὅτι εἰς τοὺς παλαιούς Πέρσας ἦτο συνήθεια μετὰ τὸν θάνατον τοῦ βασιλέως νὰ μένωσι πέντε ἡμέρας ἀκυβέρνητοι· ὅθεν συνέβαινε νὰ ζῶσιν ἐν ταραχῇ· ἑκαμνον δὲ τοῦτο, διὰ νὰ δεῖξωσι τὴν ἀνάγκην τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας, καὶ στηρίζωσι τὸν λαὸν εἰς τὴν πρὸς τὸν ἡγεμόνα εὐπίθειαν καὶ ὑποταγὴν· διότι ἐδοκίμαζον ἐν ταῖς ὀλίγαις ἐκείναις ἡμέραις πάντα τὰ δεινὰ τῆς ἀναρχίας, φόβους, ἀρπαγὰς καὶ ἄλλα τοιαῦτα δεινὰ· ὥστε δὲν ἔμενεν οὐδεὶς, ὅς τις δὲν ἐπόθει βασιλέα. Οὗτος ὁμῶς ὁ τρόπος ἦτο ἀνόητος, ἀπάνθρωπος καὶ τυραννικὸς πρὸς ὑποστήριξιν τῆς τυραννίας.

Ἐκαστος ἄνθρωπος θεωρούμενος ὡς μέλος ἀνθρωπίνης τινὸς κοινωνίας, ἔχει συνθήκας πρὸς αὐτὴν ὁμολογουμένας, ἃν καὶ μὴ γεγραμμένας. Αἱ συνθήκαι αὗται ὑποχρεοῦσιν αὐτὸν νὰ ᾔναι δίκαιος, νὰ ὑποτάσσῃ τὰ προσωπικὰ αὐτοῦ συμφέροντα εἰς τὰ κοινὰ, νὰ φυλάττῃ τοὺς νόμους, νὰ ὑπερασπίζῃ πάσῃ δυνάμει τὴν κοινωνίαν, ἣς ὑπάρχει μέλος, νὰ θυσιάζῃ εἰς τὴν διατήρησιν ἢ εὐτυχίαν αὐτῆς μέρος τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῦ, νὰ ὑπηρετῇ αὐτὴν διὰ τῶν προτερημάτων αὐτοῦ καὶ τῆς παιδείας, νὰ μὴ ἐνοχλῇ μηδὲλως τοὺς συμπολίτας του εἰς τὰ κτήματα αὐτῶν, εἰς τὴν δικαίαν χρῆσιν τῶν σωματικῶν καὶ ψυχικῶν αὐτῶν δυνάμεων, καὶ ἐν ἐνὶ λόγῳ, νὰ συντρέχῃ κατὰ τὸ δυνατόν με-